

Viite

Napsauta tähän ja kirjoita viite.

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024

Yleisten asioiden neuvosto kokoontuu tiistaina 19.11.2024 Brysselissä. Suomea edustaa kokouksessa eurooppaministeri Joakim Strand.

Neuvosto aloittaa **joulukuun Eurooppa-neuvoston (19.–20.12.) valmistelun** keskustelemalla Eurooppa-neuvoston selityksin varustetusta asialistasta. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Ukrainasta, Lähi-idän tilanteesta, EU:sta globaalina toimijana, resilienssistä ja varautumisesta sekä muuttoliikkeestä. Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Neuvosto jatkaa **vuotuista oikeusvaltiovuoropuhelua** keskustelemalla oikeusvaltiotilanteesta Alankomaissa, Itävallassa, Maltalla ja Puolassa. Suomi jatkaa oikeusvaltiokysymyksissä toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Komission vuosittainen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä Euroopan unionissa. Oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa.

Lisäksi neuvosto saa osana EU-sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaista menettelyä tilannekatsauksen **unionin arvojen kunnioittamista Unkarissa**. Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä, eikä neuvoston kannanmuodostus ole ajankohtaista. Suomi jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään tiukasti kiinni. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

A-kohtien hyväksyminen

a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo

b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut kuin lainsäädäntöasiat

19. ja 20. joulukuuta 2024 kokoontuvan Eurooppa-neuvoston valmistelu:
selityksin varustettu esityslistaehdotus s. 3
Keskustelu

Vuotuinen oikeusvaltiovuoropuhelu: maakohtainen keskustelu s. 5
Keskustelu

Unionin arvot – Unkari / SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen perusteltu ehdotus s. 12
Tilannekatsaus

Muut asiat

Kokouksen yhteydessä järjestetään myös epävirallinen lounaskeskustelu koheesiopolitiikan roolista EU:n kilpailukyvyn parantamisessa.

Valtioneuvoston kanslia

Muistio

EU/17/2024-VNK-83

Kaunismaa Eeva

11.11.2024

YAN; Eurooppa-neuvosto 19.–20. joulukuuta 2024

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yleisten asioiden neuvosto valmistelee joulukuun Eurooppa-neuvostoa (19.-20.12.2024) käymällä keskustelun Eurooppa-neuvoston selityksin varustellusta asialistasta.

Suomen kanta

Suomi ottaa asialistan tiedoksi.

Pääasiallinen sisältö

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Ukrainasta, Lähi-idän tilanteesta, EU:sta globaalina toimijana, resilienssistä ja varautumisesta sekä muuttoliikkeestä. Lisäksi Eurooppa-neuvoston on tarkoitus vahvistaa neuvoston päätelmät laajentumisesta.

Ukraina

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella kokonaisvaltaisesti Ukrainan tukemisesta.

Lähi-itä

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella Lähi-idän tilanteesta.

EU globaalina toimijana

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus keskustella EU:n globaalista toiminnasta.

Resilienssi, varautuminen, kriisien ehkäisy ja niihin vastaaminen

Presidentti Niinistön raporttiin pohjautuen Eurooppa-neuvoston on tarkoitus käsitellä resilienssiä, varautumista, kriisien ehkäisyä sekä niihin vastaamista.

Muuttoliike

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus arvioida muuttoliikepäätelmiensä toimeenpanon edistymistä.

Muut aiheet

Eurooppa-neuvoston on tarkoitus vahvistaa neuvoston päätelmät laajentumisesta.

Tarvittaessa Eurooppa-neuvosto voi käsitellä ajankohtaisia ulkosuhdeaiheita.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely**Käsittely Euroopan parlamentissa****Kansallinen valmistelu**

EU-ministerivaliokunta 15.11.2024

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 15.11.2024

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema**Taloudelliset vaikutukset****Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät****Asiakirjat**

Selityksin varusteltu asialista 14800/24

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Kaunismaa / VNEUS
puh. 0295 161 430

VAHVA-tunnus

EU/17/2024

Liitteet**Viite**

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/363/2024-VNK-43

Lamminmäki Anne

7.11.2024

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024; neuvoston vuosittainen oikeusvaltiovuoropuhelu, maakohtainen keskustelu, näkemysten vaihto

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024

Eduskuntatunnus

E 17/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 24.7.2024 viidennen vuotuisen oikeusvaltiokertomuksensa (COM(2024) 800 final). Kertomuksessa esitetään yhteenveto EU:n oikeusvaltiotilanteesta ja maakohtaisiin lukuihin (27 kpl) sisällytetyt arvioinnit kunkin jäsenvaltion oikeusvaltiotilanteesta, sekä näiden pohjalta annetut maakohtaiset suositukset. Komissio on myös arvioinut jäsenvaltioiden edistymistä vuoden 2023 oikeusvaltiokertomuksen perusteella toteutettuja jatkotoimia sekä uusia kehityssuuntia. Vuoden 2024 kertomus sisältää ensimmäistä kertaa maaluvut myös neljästä laajentumisprosessissa pisimmälle edistyneestä ehdokkaasta Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta.

Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta on käyty ns. horisontaalinen, eli EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva, keskustelu syyskuun yleisten asioiden neuvostossa 24.09.2024. Syyskuun yleisten asioiden neuvostossa käytiin myös keskustelu ehdokasmaiden oikeusvaltiotilanteesta.

Marraskuun yleisten asioiden neuvostossa 19.11.2024 tarkastellaan jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilannetta Alankomaiden, Itävallan, Maltan sekä Puolan osalta.

Suomen kanta

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa.

Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. Onkin tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta.

Oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen edellyttää oikeusvarmuutta, demokratian ja perusoikeuksien suojelua sekä riippumattomien ja puolueettomien tuomioistuimien takaamaa tehokasta oikeussuojaa. Oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on edellytys jäsenvaltioiden keskinäisluottamukselle EU:n sisämarkkinoilla ja se osaltaan varmistaa investointeja suosivan toimintaympäristön toteutuminen. Valtioneuvosto katsoo, että oikeusvaltiooon liittyvien ongelmien sisämarkkinavaikutusten sisällyttäminen oikeusvaltiokertomukseen on kannatettavaa ja edistää mahdollisten haasteiden tunnistamista ennakkollisesti. Raportoinnin kehittämisessä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää tarpeettomien päällekkäisyyden välttämiseen.

Komission vuosittainen oikeusvaltiokertomus on keskeinen työväline oikeusvaltioperiaatteen edistämisessä Euroopan unionissa. Valtioneuvosto yhtyy komission näkemykseen siitä, että oikeusvaltiokertomuksen ja sen mahdollistaman vuoropuhelun avulla on edistetty myönteistä oikeusvaltiokehitystä jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto panee huolestuneena merkkeille, että unionissa on edelleen maita, joissa on yhä järjestelmätason ongelmia.

Valtioneuvosto pitää arvokkaana komission tekemää työtä oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämiseksi ja oikeusvaltiotilanteiden kehittämiseksi. Jotta unioni voi vastata tehokkaasti myös muuttuviin oikeusvaltiohaasteisiin, on tärkeää, että oikeusvaltiotilanteita kehitetään tarvittaessa myös vastaisuudessa. On kuitenkin oleellista, että EU:n jo olemassa olevia oikeusvaltiotilanteita käytetään tehokkaasti ja toisiaan täydentävästi. Valtioneuvosto korostaa, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen. Tältä osin valtioneuvosto suhtautuukin myönteisesti komission tavoitteeseen tiivistää myös oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja EU:n budjetista osoitetun rahoituksen välistä yhteyttä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että oikeusvaltiokertomukseen pohjautuvia keskusteluja käydään yleisten asioiden neuvostossa ja oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa, sekä tarvittaessa myös muissa neuvoston kokoonpanoissa. Eri neuvostokokoonpanoissa käytävät keskustelut voivat syventää EU:ssa käytävää teemakohtaista oikeusvaltiokeskustelua ja tehostaa oikeusvaltiokertomuksen hyödyntämistä.

Valtioneuvosto ottaa huomioon komission Suomelle osoittamat suositukset, jotka huomioivat viime vuoden suositusten parissa tehdyn työn ja tarkentavat tavoitteen asettelua tältä osin. Suositukset huomioidaan näihin toimiin liittyvissä kansallisissa prosesseissa.

Pääasiallinen sisältö

Komission oikeusvaltiotoimet ja tiedonanto oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa

Komissio on vastuussa sen valvomisesta, että EU:n perussopimuksia ja niiden nojalla hyväksytyjä toimia noudatetaan. Komissio on ollut aktiivinen oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittamista koskevassa työssä. Komissio on tehnyt tätä työtä laaja-alaisesti ja useita toisiaan täydentäviä välineitä käyttäen.

Komission vuonna 2019 antamassa tiedonannossa oikeusvaltioperiaatteen lujittamisesta unionissa (COM(2019) 343 final) todettiin, että komissio syventää oikeusvaltioperiaatteen liittyvän kehityksen seurantaan jäsenvaltioissa toteuttamalla oikeusvaltioperiaatetta koskevan tarkastelukierroksen, jonka osana se julkaisee vuosittain oikeusvaltiokertomuksen (E 17/2019 vp). Komission 30.9.2020 antama tiedonanto ”Oikeusvaltiokertomus 2020 - Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa” (COM(2020) 580 final) sisälsi komission ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen (EJ 19/2020 vp). Toisen vuotuisen Euroopan unionin oikeusvaltiotilannetta käsittelevän oikeusvaltiokertomuksen komissio julkaisi 20.7.2021 (EJ 9/2021 vp), kolmannen oikeusvaltiokertomuksen 13.7.2022 (EJ 7/2022 vp) ja neljännen oikeusvaltiokertomuksen 5.7.2023 (EJ 3/2023 vp).

Komission vuoden 2024 oikeusvaltiokertomus

Komission viides vuosittainen oikeusvaltiokertomus käsittää yleiskatsauksen oikeusvaltiotilanteen kehityksestä EU:ssa ja 27 maakohtaista lukua, joissa arvioidaan jäsenvaltiokohtaista tilannetta ja vuoden 2023 jälkeen toteutettuja jatkotoimia sekä uusia kehityssuuntia. Komissio on arvioinut sitä, miten jäsenvaltiot ovat noudattaneet ja edistäneet annettuja suosituksia. Aiempien vuosien tapaan kertomuksessa tarkastellaan kehitystä neljällä oikeusvaltioperiaatteen keskeisellä osa-alueella; i) oikeuslaitos, ii) korruptiontorjuntakehys, iii) tiedotusvälineiden moniarvioisuus ja vapaus, sekä iv) muut keskinäiseen valvontaan liittyvät institutionaaliset kysymykset. Tämän lisäksi kertomus sisältää v) katsauksen oikeusvaltioperiaatteen kehitykseen ja toimiin EU:ssa. Näiden lisäksi vuoden 2024 oikeusvaltiokertomus sisältää ensimmäistä kertaa maakohtaiset luvut myös neljästä EU:n ehdokasmaasta (Albania, Montenegro, Pohjois-Makedonia ja Serbia).

Komission viitenä peräkkäisenä vuotena laatimat oikeusvaltiokertomukset ovat osoittaneet, ettei oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista kannata koskaan pitää itsestään selvänä. Saman aikaisesti on kuitenkin havaittu, että vuoropuhelu voi edistää kehitystä, sillä viimeisen viiden vuoden aikana EU on parantanut merkittävästi valmiuksiaan tukea uudistuksia sekä vastata oikeusvaltioperiaatteen liittyviin haasteisiin. Kaksi kolmasosaa (68 %) vuonna 2023 annetuista suosituksista on toteutettu kokonaan tai osittain. Euroopan komission 2024–2029 poliittisissa suuntaviivoissa sekä Eurooppa-neuvoston strategisessa toimintaohjelmassa oikeusvaltioperiaate on asetettu osaksi menestyvän EU:n ydintä. Komissio on kertonut jatkokehityssuunnitelmista laajentaa kertomusta sisämarkkinoiden kaltaisiin tärkeisiin kysymyksiin tarkastelemalla etenkin rajojen yli toimiviin yrityksiin, etenkin pk-yrityksiin, liittyviä seikkoja. Komission tavoitteena on myös tiivistää oikeusvaltiokertomuksen ja sen suositusten sekä EU:n talousarviosta osoitetun rahoituksen välistä yhteyttä. (kts. tarkemmin EJ 9/2024 vp)

Komission oikeusvaltiokertomuksen maakohtaiset luvut: Oikeusvaltiotilanne Alankomaissa, Itävallassa, Maltalla ja Puolassa

Alankomaiden oikeusjärjestelmä nauttii korkeaksi arvioitua riippumattomuutta. Oikeuslaitos kärsii jossain määrin henkilöstöpulasta sekä suuresta työkuormasta, mutta järjestelmä toimii silti tehokkaasti. Aloitteet oikeussuojan saatavuuden parantamiseksi jatkuvat, joskin huoli oikeusapurahoituksesta on edelleen olemassa. Oikeusjärjestelmän digitalisointuminen on parantunut ja tuomioiden julkaisemista koskeva oikeudellinen kehys on

valmisteilla. Alankomaat panostavat myös korruption vastaisen kehityksen vahvistamiseen sekä tehokkaaseen korruptiotapausten tutkintaan ja syytteenpanoon. Julkishallinnon korruption – erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden tunkeutuminen – torjunta säilyy edelleen strategisena painopisteenä. Pyörövi-ilmiötä pyritään torjumaan sitä koskevien sääntöjen uudistuksella, sillä aiemmin ehdotettu malli pohjautuu henkilön omaan harkintakykyyn, ilman mahdollisia seuraamuksia. Poliittisia puolueita koskevan lakiluonnoksen avulla pyritään virtaviivaistamaan jo olemassa olevaa sääntelyä, lisäämällä läpinäkyvyyttä ja rajoittamalla ulkomaista sekä demokratian vastaista vaikuttamista. Alankomaiden media-alan sääntelyviranomaisen toiminta on itsenäistä ja sillä on riittävät resurssit toimintansa ylläpitämiseksi. Haasteita ovat kuitenkin median omistajuuden läpinäkyvyys sekä merkittävä mediamarkkinan keskittyminen. Alankomaissa on pyritty uudistamaan julkisen palvelun mediaa, mutta huolta nostattavat vastuuseen sekä journalistisen tason säilyttämiseen liittyvät kysymykset. Vuoden 2024 suositukset ovat pääosin jatkoa vuoden 2023 suosituksille.

Itävalta on säilyttänyt korkeatasoisen oikeudellisen riippumattomuuden sekä oikeusjärjestelmän tehokkaan toiminnan. Korkeimman oikeuden nimitysuudistus on toteuttamisvaiheessa, mutta huolta herättää edelleen oikeuslaitoksen osallistumisen varmistaminen hallinto-oikeuden varapresidenttien nimityksissä. Syyttäjälaitoksen uudistus ei ole edennyt, sillä uudistuksesta ei ole saatu aikaan poliittista sopua. Syyttäväviraston työtaakka on edelleen suuri. Oikeusjärjestelmän digitalisaatio on hyvällä tasolla. Kansallinen korruption vastainen strategia sekä toimintasuunnitelma on hyväksytty. Edistystä ei kuitenkaan ole vielä tapahtunut koskien parlamentin jäsenten varojen ja etujen ilmoittamista. Komissio suositaa tehokkaan monitoroinnin ja seuraamusten kehittämistä. Lisäksi tähän mennessä ei ole tehty muutoksia lobbauslainsäädännön suppean soveltamisalan parantamiseksi, ja tähän liittyen komissio suosittelee lobbausrekisterin perustamista. Itävallassa mediasääntely toimii edelleen itsenäisesti ja lehdistön toimintaa sääntelevän neuvoston rahoitusta on kasvatettu. Valtion omistama journalistikoulu saa osakseen julkista kritiikkiä sekä haasteita on toimittajien turvallisuusympäristön parantamisessa. Itävallassa on lisäksi pystytty parantamaan kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristöä, jota on edistetty verouudistuksen avulla koskien voittoa tavoittelemattomia järjestöjä. Vuoden 2024 suositukset ovat jatkumoa edellisvuodelle ja kattavat oikeuslaitoksen, korruptiontorjunnan kehityksen sekä hallitusjärjestelmän osien keskinäiseen valvontaan liittyvien institutionaalisten kysymysten osa-alueen.

Maltalla on edistytty oikeusjärjestelmän tehostamisessa, mutta digitalisaatio ja käsittelyajat ovat edelleen haasteita. Komissio on huolissaan oikeuslaitoksen henkilöstöresursseista, sillä Maltalla on yksi EU:n alhaisimmista oikeuslaitoksen jäsenten määrän suhteista kansalaista kohti. Vuoden 2023 suosituksissa Maltaa kehoitettiin ottamaan oikeuslaitos mukaan tuomioistuimen presidentin nimittämiseen, ja tässä on tapahtunut edistystä. Kansalaisten keskuudessa oikeuslaitos koetaan riippumattomaksi. Kansallisen petosten torjunta- ja korruptiostrategian täytäntöönpanon seuranta viivästyi jonkin verran, eikä journalisti Daphne Caruana Galizian salamurhaa koskevan julkisen tutkimuksen jälkeen annettuja korruption vastaisia suosituksia ole vielä pantu täytäntöön. Asiantuntijoiden ja yri-tysohjaajien käsitys on, että julkisen sektorin korruption taso on edelleen suhteellisen korkea. Maltalla on pyritty parantamaan toimittajien työympäristön turvallisuutta asiantuntijakomitean raportin ja suositusten pohjalta, mutta toimia tämän edistämiseksi ei ole tehty. Myös toimittajien mahdollisuudet päästä käsiksi virallisiin asiakirjoihin ovat heikot. Media-kentällä ongelmia on myös julkisen palvelun tiedotusvälineiden riippumattomuuden sekä tiedotusvälineiden julkisen rahoituksen läpinäkyvyyden kanssa. Myöskään kansallista ihmisoikeusinstituutiota tai virallista kehystä kansalaisten osallistumiselle lainsäädäntöprosessiin ei ole luotu. Vuoden 2024 suositukset ovat jatkumoa aiemmille suosituksille, jotka käsittävät kaikki oikeusvaltiokertomuksen osa-alueet.

Puola täytäntöönpanee oikeusvaltioperiaatetta koskevaa toimintasuunnitelmaansa vastatakseen pitkäaikaisiin huoliin oikeuslaitoksen riippumattomuudesta. Sejm on hyväksynyt

lain, jolla puututaan kansallisen tuomarineuvoston riippumattomuuteen liittyviin huoliin, ja käsittelee perustuslakituomioistuinta koskevia lakiehdotuksia. Hallitus on sitoutunut vahvistamaan korkeimman oikeuden riippumattomuutta. Tuomareiden kurinpitojärjestelmä on uudistettu. Lisäaskelia on otettu myös syyttäjälaitoksen toiminnallisen riippumattomuuden varmistamiseksi ja oikeusministerin viran erottamiseksi valtakunnansyyttäjän virasta. Oikeusjärjestelmän digitalisaatio on edennyt. Komissio katsoi keväällä 2024, ettei selvää vaaraa oikeusperiaatteen vakavalle loukkaukselle enää ole, ja perui joulukuussa 2017 antamansa perustellun ehdotuksen. Tämä päätti Puolaa koskevan SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen menettelyn. Puolassa käydään alustavia keskusteluja uudesta korruption vastaisesta strategiasta, jonka tarkoituksena on tehostaa korruption rikosten tutkintaa ja syytteen esittämistä. Korkean tason korruption vastaisen täytäntöönpanon seurantaan liittyy edelleen riskejä, kuten lain valikoiva soveltaminen sekä poliittisten tarkoitusten vaikutus rangaistuksiin. Lisäksi haasteita ovat edelleen korkean poliittisen aseman tuoma immuniteetti, lobbausta koskevan lainsäädännön vajavaisuus sekä puolueille suunnattujen lahjoitusten läpinäkyvyys. Vaikka perustuslaki ja sektorikohtaiset lait suojelevat lehdistönvapautta, huoli julkisen palvelun median sääntelyn puolueettomuudesta on edelleen olemassa. Haasteita asettavat myös kysymykset, jotka liittyvät median pääsyyn valtiomai-nontaan ja toimittajia vastaan nostettuihin oikeustoimiin (SLAPP). Puolan hallitus aikoo valmistella lakiesityksen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpanosta. Kansalaisyhteiskunnan toimintapuitteita on parannettu. Vuoden 2024 suosituksissa kannustetaan jatkamaan työtä kaikilla oikeusvaltiokertomuksen osa-alueilla.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEU 2 artiklassa määrätään unionin arvoista. SEU 9 artikla sisältää määräykset EU:n perusoikeuskirjasta ja EU:n liittymisestä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn eurooppalaiseen yleissopimukseen. SEU 7 artiklassa määrätään menettelystä niiden tilanteiden varalta, joissa on selvä vaara, että jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja, tai joissa jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja.

EU:n perusoikeuskirjassa vahvistetaan tietyt EU:n kansalaisille ja asukkaille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Perusoikeuskirja on oikeudellisesti sitova.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Oikeusvaltiokertomuksen vastuuvaliokuntana toimii Euroopan parlamentissa kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman vuoden 2023 oikeusvaltiokertomuksesta 28.2.2024. Parlamentti hyväksyi komission vuoden 2022 oikeusvaltiokertomuksesta päätöslauselman maaliskuussa 2023.

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunnan käsittely 15.11.2024.

Eduskuntakäsittely

Suuren valiokunnan käsittely 15.11.2024.

Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E-kirje 17/2019 vp ja E-jatkokirjeet 17/2019 vp, 6/2020 vp, 19/2020 vp, 9/2021 vp, 7/2022 vp, 3/2023 vp, 9/2024 vp sekä SuVL 2/2019 vp).

Valtioneuvoston selvitys: Oikeusvaltiokysymykset Suomen puheenjohtajakaudella (E 16/2019 vp ja SuVL 2/2019 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan (perustuslain 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 3 momentti ja 2 luku).

Perusoikeuksista säätäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio antoi 20.12.2017 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi, jonka mukaan on selvä vaara, että Puola loukkaa vakavasti oikeusvaltioperiaatetta. Päätösehdotuksessa komissio esitti, että neuvosto käynnistäisi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 7 artiklan mukaisen menettelyn ensimmäisen vaiheen (7 artiklan 1 kohta). Puolaa on kuultu SEU 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn ensimmäisen vaiheen mukaisesti yleisten asioiden neuvostossa kuudesti, viimeksi toukokuussa 2023. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi toukokuussa 2024. Puola esitteli helmikuun 2024 yleisten asioiden neuvostossa (YAN) toimintasuunnitelmansa perustellussa ehdotuksessa esiin nostettujen oikeusvaltioperiaatetta koskevien puutteiden korjaamiseksi tähdäten SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn päättämiseen. Komissio ilmoitti 6.5.2024 katsovansa Puolan oikeusvaltiotilanteen parantuneen siinä määrin, ettei SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaista selvää vaaraa oikeusperiaatteen vakavalle loukkaukselle enää ole. Komissio peruutti Puolaa koskevan perustellun ehdotuksensa toukokuussa 2024 ja Puolaa vastaan käynnistetty menettely on näin ollen päättynyt. (kts. E 7/2018 vp ja EJ 7/2024 vp)

Euroopan parlamentti antoi syyskuussa 2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa seitsemän kertaa, viimeksi kesäkuussa 2024. Yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsaus ja käyty näkemystenvaihtoa niin ikään seitsemän kertaa, viimeksi marraskuussa 2023. (ks. tarkemmin E 80/2018 vp)

Unkarin oikeusvaltiotilanteen korjaamista on pyritty edesauttamaan SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn lisäksi mm. ehdollisuusasetusmenettelyssä ja maan elpymissuunnitelmassa edellytettujen oikeusvaltioon liittyvien uudistusten avulla. Ehdollisuusasetuksen nojalla Unkarin koheesiosaannosta on jäädytettynä noin 6,3 miljardia euroa. Komissio

antoi 13.12.2023 ehdollisuusasetuksen edellyttämän arvion Unkarin korjaavien toimenpiteiden edistymisestä. (kts. E 117/2024 vp) Komissio ei esittänyt muutoksia joulukuussa 2022 annetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen toimiin, sillä Unkarin ei katsottu edistyneen riittävästi korjaavien toimenpiteiden täytäntöönpanossa. Myös elpymisvälineestä tehtävien maksujen saaminen edellyttää komission joulukuussa 2023 tekemän arvion mukaan Unkarilta vielä työtä mm. oikeusvaltiouudistuksia koskevissa välitavoitteissa.

Euroopan komissio julkaisi 11.6.2024 vuosittaisen tiedonannon Euroopan unionin oikeusalan tulostaulusta. Oikeusalan tulostaulu on yksi keskeisistä tietolähteistä komission oikeusvaltiokertomuksessa. Tulostaulussa esitetään vertaileva yleiskatsaus jäsenvaltioiden oikeuslaitosten tehokkuudesta, laadusta ja riippumattomuudesta, ja se on yksi EU:n välineistä, joilla tuetaan EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamista.

Euroopan komissio on vuodesta 2010 lähtien julkaissut EU:n perusoikeuskirjan soveltamista käsittelevän vuosikertomuksen. Vuodesta 2021 alkaen vuosikertomus on keskittynyt perusoikeuskirjan soveltamiseen ja vaikutuksiin jäsenvaltioissa tietyllä aihealueella. Vuoden 2023 kertomuksen aiheena oli tehokas oikeussuoja perusoikeuksien täysimääräisen soveltamisen edellytyksenä. Vuoden 2024 raportissa keskitytään EU-rahoitukseen, jolla edistetään, suojellaan ja pannaan täytäntöön perusoikeuksia kaikkialla EU:ssa.

Asiakirjat

COM(2024) 800 final, SWD(2024) 818 final, SWD(2024) 819 final,
SWD(2024) 820 final, SWD(2024) 821 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Anne Lamminmäki, +358 50 430 0703
VNEUS, Anni Taavila

VAHVA-tunnus

EU/363/2024

Liitteet -

Viite -

Valtioneuvoston kanslia

Perusmuistio

EU/785/2022-VNK-5

Lamminmäki Anne

7.11.2024

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024; Unionin yhteiset arvot ja Unkari; Euroopan parlamentin ehdotus neuvoston päätökseksi

Kokous

Yleisten asioiden neuvosto 19.11.2024

Eduskuntatunnus

E 80/2018 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan parlamentti antoi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja. Euroopan parlamentti on käsitellyt Unkarin oikeusvaltiotilannetta viimeksi 24.4.2024 julkaisemassaan päätöslauselmassa.

Unkarin SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisia kuulemisia on pidetty yleisten asioiden neuvostossa seitsemästi, edellisen kerran 25.6.2024. Lisäksi yleisten asioiden neuvostossa on saatu tilannekatsauksia ja käyty näkemystenvaihtoa useita kertoja, viimeksi 15.11.2023.

Yleisten asioiden neuvoston asialistalla 19.11.2024 on Unkaria koskevan SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen, järjestyksessään kahdeksas, tilannekatsaus. Tilannekatsaus lisättiin neuvoston asialistalle jäsenvaltion esityksestä. Kokouksessa ei tehdä asiasisältöä koskevia päätöksiä. Neuvoston kannanmuodostus ei siten ole tässä vaiheessa ajankohtaista.

Suomen kanta

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 17/2018 vp (EJ 9/2024 vp):

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Oikeusvaltiokysymysten osalta Suomi jatkaa toimintaansa pitkäaikaisella linjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Valtioneuvosto jakaa komission näkemyksen siitä, että oikeusvaltioperiaate on hyvin toimivan demokratian ja yksilön oikeuksien suojelun edellytys. Oikeusvaltioperiaatteella on merkitystä kansalaisille ja yrityksille kaikkialla EU:ssa sekä EU:n toiminnan uskottavuudelle myös globaalisti sen toiminnassa kansainvälisten kumppanien kanssa. Onkin tärkeää, että unionissa jatketaan määrätietoisesti työtä oikeusvaltioperiaatteen ja unionin yhteisten arvojen ylläpitämisessä, sillä tämän avulla parannetaan eurooppalaisten demokratioiden häiriönsietokykyä ja keskinäistä luottamusta.

Seuraava kanta on muodostettu eduskuntaselvityksessä E 80/2018 vp:

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Ne on huomioitava kaikessa EU:n ja jäsenvaltioiden toiminnassa, samoin kuin muut kansainvälisen oikeuden velvoitteet. Suomi jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että EU:n yhteisistä arvoista pidetään unionissa tiukasti kiinni.

Toimia oikeusvaltion vahvistamiseksi on jatkettava. EU:n oikeusvaltiovälineitä tulee kehittää edelleen ja niiden tulee olla tarkoituksensa mukaisessa käytössä. Komissiolla on keskeinen rooli EU:n oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen varmistamisessa, ja on tärkeää, että komissio käyttää välineitään aktiivisesti.

On keskeistä, että Unkaria koskeva SEU 7 artiklan 1 kohdan mukainen menettely antaa neuvostolle vankan pohjan arvioida tilannetta ja tarkoituksenmukaista etenemistapaa. Menettelyn pohjana tulee olla asianmukainen, objektiivinen, luotettava ja todennettavissa oleva tieto. Kuulemisen pohjalta Suomi arvioi jatkomenettelyn.

Komissiolla on runsaasti asiantuntemusta, jota voitaisiin hyödyntää tässä prosessissa. Suomi on tukenut komission keskeistä roolia oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen seurannassa ja valvonnassa EU:ssa. Myös Euroopan neuvoston ja muiden tunnustettujen EU:n ulkopuolisten asiantuntijatahojen kuulemista prosessin edetessä voitaisiin tarvittaessa harkita.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentti hyväksyi 12.9.2018 perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan nojalla sen toteamiseksi, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja (nk. Sargentinin raportti). Tämä on ensimmäinen kerta, kun parlamentti on tehnyt SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaisen ehdotuksen neuvostolle. Päätösehdotuksen taustalla on Euroopan parlamentin pitkään jatkunut huoli Unkarin oikeusvaltio- ja demokratiatilanteesta. Euroopan parlamentti totesi vuonna 2018 merkittävimmiksi huolenaiheiksi mm. oikeuslaitoksen itsenäisyyden, sananvapauden, korruption sekä vähemmistöjen, maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden oikeudet. Euroopan parlamentin esittämät huolet ovat laaja-alaisia, ja niitä on kuvattu yksityiskohtaisemmin E-kirjeessä 80/2018 vp.

Euroopan parlamentti päivitti arvionsa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta 24.4.2024 julkaisussa päätöslauselmassa, jossa se katsoo yhteisten arvojen noudattamisen heikentyneen Unkarissa edelleen vuodesta 2018. EP katsoo niin ikään, että komission ja jäsenmaiden olisi edettävä SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen sanktiomenettelyyn, mikäli Unkari ei edisty oikeusvaltiopuutteiden korjaamisessa. EP toteaa, että parlamentin edellisen, 15.9.2022 annetun mietinnön jälkeen tilanne on joillakin osa-alueilla parantunut, useilla pysynyt edelleen huolestuttavana ja joillakin huonontunut entisestään. Lisäksi uusia

vakavia ongelmia on syntynyt Unkarin hallituksen toimien seurauksena. Uusista huolenaiheista EP nostaa muun muassa vuoden 2023 lopussa hyväksytyn ns. suvereniteettilain.

Unkarin tilannetta on käsitelty yleisten asioiden neuvostossa tilannekatsauksen muodossa yhteensä seitsemän kertaa: 16.10. ja 12.11.2018, 19.2 ja 9.4.2019, 22.9.2020, 14.12.2021 ja 15.11.2023. Kuulemiset Unkarin tilanteesta käynnistettiin 16.9.2019 pidetyssä yleisten asioiden neuvostossa, minkä jälkeen kuulemisia on järjestetty 10.12.2019, 22.6.2021, 23.5.2022, 18.11.2022, 30.5.2023 ja 25.6.2024. Viimeisimmässä kuulemisessa nousi esiin mm. oikeuslaitoksen riippumattomuus, EU:n tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioiden täytäntöönpano, sananvapaus ja opettajien oikeudet, median vapaus ja median moninaisuus, korruption torjunta ja eturistiriidat, vähemmistöjen (erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ja maahanmuuttajien) oikeudet sekä poikkeustila ja lainvalmistelun avoimuus.

Vuoden 2024 oikeusvaltiokertomuksessa todetaan Unkarin edistäneen oikeuslaitoksen uudistusta. Unkarissa on hyväksytty korruptionvastainen strategia vuosille 2024–2025, mutta korkean tason korruptioon puuttuminen on edelleen vakava huolenaihe. Unkarin elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaista rahoitusta ei ole voitua vapauttaa, sillä uusia toimia Unkarin oikeusvaltio-ongelmiin ja korruptiontorjuntaan liittyen ei ole hyväksytty. Median vapauden ja median moninaisuuden osalta ei ole nähty myönteistä kehitystä, asiakirjajulkaisuutta on jopa lainsäädännöllisin toimin rajoitettu. Hätätilojen käyttöä jatketaan edelleen. Kansalaisjärjestöihin kohdistuvat esteet jatkuvat.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Unionin perustana olevista arvoista määrätään SEU 2 artiklassa.

SEU 7 artiklan mukainen mekanismi jakaantuu kahteen vaiheeseen, SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaiseen ensimmäiseen vaiheeseen (ennaltaehkäisevä vaihe) ja SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaiseen toiseen vaiheeseen (sanktiomahdollisuus).

SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi jäsenvaltioiden yhden kolmasosan, Euroopan parlamentin tai Euroopan komission perustellusta ehdotuksesta Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan todeta jäsentensä neljän viidesosan enemmistöllä, että on olemassa selvä vaara, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti SEU 2 artiklassa tarkoitettuja arvoja. Ennen tämän toteamista neuvosto kuulee kyseistä jäsenvaltiota ja voi, tehden ratkaisunsa samaa menettelyä noudattaen, antaa sille suosituksia.

SEU 7 artiklan 2 kohdan mukaan Eurooppa-neuvosto voi yksimielisesti todeta, että jokin jäsenvaltio loukkaa vakavasti ja jatkuvasti näitä arvoja. Tämän jälkeen neuvosto voi määräenemmistöllä päättää sanktioista. Asianomaiselle jäsenvaltiolle kuuluvat oikeudet, mukaan lukien äänioikeus neuvostossa, voidaan pidättää väliaikaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentti on käsitellyt Unkarin oikeusvaltiotilannetta mm. seuraavasti: Euroopan parlamentin päätöslauselmat 2015/2700(RSP), 2017/2656(RSP), 2017/2131(INL), 2020/2513(RSP) ja mietintö 2018/0902R(NLE) ja tähän liittyvä päätöslauselma C9 0000/2022, sekä päätöslauselma 2024/2683(RSP).

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 15.11.2024

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 15.11.2024

E 80/2018 vp

Ks. myös valtioneuvoston selvitykset: Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp), Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet (E 17/2019 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen vahvistamisesta EU:ssa (E 66/2013 vp jatkokirjeineen), Oikeusvaltiotilanne Unkarissa (E 80/2018 vp) sekä komission ehdotus neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi unionin talousarvion suojaamiseksi Unkarissa tapahtuneiden oikeusvaltion periaatteiden rikkomusten vuoksi (E 117/2022 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Oikeusvaltioperiaate ja perusoikeuksien kunnioittaminen ovat perustuslaissa vahvistettuja Suomen valtiosäännön keskeisiä periaatteita, joihin Suomi on sitoutunut myös EU:n jäsenenä sekä osana kansainvälisiä sopimusvelvoitteitaan.

Perusoikeuksista säätäminen kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 ja 2 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

Taloudelliset vaikutukset

Ei taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

SEU 7 artiklan menettelyä sovellettiin ensi kertaa joulukuussa 2017, kun komissio teki perustellun ehdotuksen neuvoston päätökseksi SEU 7 artiklan 1 kohdan soveltamisesta Puolan oikeusvaltiotilanteeseen. Pääministeri Tuskin johtaman hallituksen aloitettua toimessaan joulukuussa 2023 Puola on muuttanut suhtautumistaan EU-tasolta esitettyihin oikeusvaltiohuoliin. Komissio ilmoitti 6.5.2024 katsovansa Puolan oikeusvaltiotilanteen parantuneen siinä määrin, ettei SEU 7 artiklan 1 kohdan mukaista selvää vaaraa oikeusperiaatteen vakavalle loukkaukselle enää ole, ja ilmoitti neuvostolle ja Euroopan parlamentille aikeistaan peruuttaa Puolaa koskeva perusteltu ehdotus. SEU 7 artiklan mukainen menettely päättyi 29.5.2024, kun komissio peruutti Puolaa koskevan perustellun ehdotuksen sen jälkeen, kun asiasta oli keskusteltu yleisten asioiden neuvostossa 21.5.2024. (ks. tarkemmin E 7/2018 vp ja jatkokirje EJ 7/2024).

Unkari nosti lokakuussa 2018 EU:n tuomioistuimessa kanteen Euroopan parlamenttia vastaan tässä perusmuistiossa käsitellyn parlamentin 12.9.2018 hyväksymän perustellun ehdotuksen kumoamiseksi menettelyllisin perustein (asia C-650/18). EU:n tuomioistuin hylkäsi Unkarin kanteen tuomiollaan 3.6.2021. EU:n tuomioistuin katsoi, että Euroopan parlamentti jätti perustellusti ottamatta huomioon äänestämästä pidättymiset laskiessaan annettuja ääniä kyseistä päätöslauselmaa annettaessa.

Useat Euroopan ja kansainvälisen tason toimijat, kuten Venetsian komissio ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu, ovat ilmaisseet huolensa Unkarin oikeusvaltiotilanteesta.

Komissio on myös käynnistänyt Unkaria vastaan useita rikkomusmenettelyjä, joilla on liittymä unionin arvojen kunnioittamiseen. Komissio teki 15.7.2022 päätöksen nostaa Unkaria vastaan jäsenyysvelvollisuuksien rikkomista koskevan kanteen EU-tuomioistuimessa. Kanne liittyy Unkarissa 2021 hyväksyttyyn lainsäädäntöön, jonka pohjalta on mahdollista syrjiä seksuaalivähemmistöjen edustajia. Lainsäädännöllä kielletään mm. homoseksuaalisen materiaalin esittäminen alle 18-vuotiaille ja käytännössä sillä kielletään esimerkiksi homoseksuaalisuudesta ja sukupuolen korjaamisesta kertominen kouluissa. Komission mukaan lailla rikotaan sisämarkkinasääntelyä (esim. audiovisuaalisen median direktiivi, sähköisen kaupan direktiivi) ja myös yksilöiden perusoikeuksia ja EU:n arvoja. Komissio kanne julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 13.3.2023 asianumerolla C-769/22. Suomi jätti asiassa väliintulokirjelmän ja osallistuu asiassa 19.11.24 täysistuntokokoonpanossa pidettävään suulliseen käsittelyyn.

Asetus yleisestä ehdollisuusjärjestelmästä unionin talousarvion suojaamiseksi (2020/2092) tuli voimaan vuoden 2021 alussa. Asetuksella luodaan ehdollisuutta oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja unionin varojen vastaanottamisen välille (ks. tarkemmin U 40/2018 vp jatkokirjeineen). Puola ja Unkari nostivat maaliskuussa 2021 asetusta koskevat kumoamiskanteet EU:n tuomioistuimessa (C-156/21 ja C-157/21). Suomi oli asioissa väliintulijana tukien asetuksen pysymistä voimassa ja kanteiden hylkäämistä. EU:n tuomioistuin hylkäsi maiden kumoamiskanteet helmikuussa 2022. Tuomioistuimen mukaan ehdollisuusasetuksella on asianmukainen oikeusperusta ja se on linjassa mm. SEU 7 artiklan mukaisen menettelyn kanssa.

Komissio käynnisti virallisesti ehdollisuusasetuksen mukaisen menettelyn Unkarin osalta huhtikuussa 2022. Menettelyn myötä komissio päätyi antamaan neuvostolle täytäntöönpanopäätösehdotuksen unionin budjetin suojaamiseksi Unkarissa havaittujen oikeusvaltioperiaatteen rikkomusten vuoksi 18.9.2022 (kts. E 117/2022 vp). Neuvosto hyväksyi 15.12.2022 neuvoston täytäntöönpanopäätöksen, jolla jäädytettiin Unkarin koheesi-osaannosta 6,3 miljardia euroa. Ehdollisuusasetuksen mukaisesti komission tulee raportoida Unkarin edistymisestä korjaavien toimenpiteiden edistämisessä vuoden kuluttua täytäntöönpanopäätöksen antamisesta. Komissio esitti arvionsa Unkarin toimien edistymisestä 13.12.2023. Komissio ei esittänyt muutoksia vuonna 2022 annetun neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisiin toimiin, sillä sen mukaan Unkari ei ollut edennyt riittävästi siltä edellytetyissä korjaavissa toimenpiteissä.

Unkarin oikeusvaltiotilanne on myös heijastunut sen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman käsittelyyn. Unkarin elpymisrahoituksen kokonaismäärä on 10,4 mrd. euroa, josta avustuksia on 6,5 mrd. euroa ja lainoja 3,9 mrd. euroa. Neuvosto hyväksyi Unkarin elpymissuunnitelman 15.12.2022 ja sitä päivitettiin REPowerEU-luvulla loppuvuodesta 2023. RepowerEU:n osalta Unkarille on tähän mennessä maksettu 920 miljoonaa ennakkorahoitusta, mutta varsinaisten maksatusten ehtona on Unkarille asetettujen 27 välitavoitteen täyttäminen ennen ensimmäistä maksupyyntöä. Välitavoitteisiin sisältyy oikeusvaltiouudistuksia edistäviä tavoitteita, ml. ehdollisuusasetusmenettelyn yhteydessä edistettyjen korjaavien toimenpiteiden tehokas täytäntöönpano. Unkari ei ole esittänyt maksupyyntöä elpymisrahoista. Unkarin parlamentti hyväksyi 3.5.2023 oikeuslaitoksen uudistuksia koskevan lainsäädäntöpaketin, jolla mm. vahvistetaan valtakunnallista tuomarineuvostoa, poistetaan viranomaisten mahdollisuus tehdä valitus perustuslakituomioistuimeen ja tehdään muutoksia oikeuslaitoksen nimityskäytäntöihin. Laki tuli voimaan 1.6.2023 ja Unkarin hallitus katsoo sen myötä täyttäneensä nk. rahoituksen horisontaalasetuksen (CPR-asetus) mukaisten horisontaalisten edellytysten vaatimukset oikeuslaitoksen riippumattomuuden osalta sekä oikeuslaitosta koskevat välitavoitteet elpymissuunnitelman osalta. Komissio vapautti 13.12.2023 Unkarille 10,2 miljardia euroa CPR-asetuksen nojalla jäädytetystä koheesiorahoituksesta.

Komissio antoi 30.9.2020 ensimmäisen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksen, jossa

esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden oikeusvaltiotilanteesta ja EU:n tasolla tapahtuneesta merkittävästä kehityksestä sekä 27 maakohtaisessa luvussa arviointi kustakin jäsenvaltiosta. Komissio antoi 24.7.2024 viidennen vuosittaisen oikeusvaltiokertomuksensa. Vuoden 2024 kertomus sisältää ensimmäistä kertaa maaluvut myös neljästä laajentumisprosessissa pisimmälle edistyneestä ehdokasmaasta Albaniasta, Montenegrosta, Pohjois-Makedoniasta ja Serbiasta. Oikeusvaltiokertomuksen pohjalta käytiin ns. horisontaalinen, EU:n yleistä oikeusvaltiotilannetta tarkasteleva, keskustelu yleisten asioiden neuvostossa 24.9.2024. Jäsenvaltiokohtaista oikeusvaltiotilanteen tarkastelua jatketaan marraskuun yleisten asioiden neuvostossa (19.11.24) Maltan, Alankomaiden, Itävallan ja Puolan osalta.

Asiakirjat

Euroopan parlamentin päätöslauselma 12.9.2018 ehdotuksesta, jolla neuvostoa pyydetään toteamaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan nojalla, onko olemassa selvä vaara, että Unkari loukkaa vakavasti unionin perustana olevia arvoja [2017/2131(INL)]. Euroopan parlamentin mietintö 15.9.2022, [2018/0902R(NLE)], joka on jatkoa Euroopan parlamentin mietinnölle vuodelta 2018, ja 24.4.2024 päätöslauselma [2024/2683(RSP)].

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

VNEUS, Anne Lamminmäki, +358 50 430 0703

VAHVA-tunnus

EU/785/2022

Liitteet -

Viite -

Liitteet

Napsauta tähän ja kirjoita liitteet